

TXILLARDEGI
Gogoeta
Gunea

* TMeLab-en ekimen bat

EUSKAL ADMINISTRAZIO PUBLIKOETAN HIZKUNTZA-PLANGINTZAKO EREDU BERRI BATERAKO TRANTSIZIOARI BURUZKO TXOSTENA

Hizkuntza politikaren marko legala XXI.mendean

IÑIGO URRUTIA LIBARONA
(ADMINISTRAZIO-ZUZENBIDEKO IRAKASLEA UPV/EHU)
2024/01/16

Helburua eta irismena:

Funtzio publikoan sartzeko hautaketa-prozeduretako hizkuntza-eskakizunei buruzko epai berriek agerian utzi dute toki-administrazioetako, foru-administrazioetako eta autonomia-erkidegoetako herri-administrazioetako hizkuntza-plangintzaren ereduaren oinarri diren arau-oinarrien ahultasuna. Txosten honek eredu berri baterantz jotzea proposatzen du, legegintza-ekimen baten bidez: euskal funtzio publikoari buruzko legeriaren aldaketa puntuala, funtzio publikora sartzeko hizkuntza-eskakizunen legezatasuna bermatzeko, eta euskararen sarbide-prozedurei eta erabileraren normalizazioari segurtasun juridikoa emateko. Oro har, bi parametrotan oinarritutako eredu baterantz jotzea proposatzen da: batetik, funtzio publikorako sarbidean bi hizkuntza ofizialen ezagutza orokortzea proposatzen da, lanpostuaren funtzioetarako maila egokian; eta, bestetik, Administrazio Publikoek arau orokor horri salbuespenak sartzeko aukera sartzea, lanpostu edo deialdi zehatzetan euskararen ezagutza salbuetsiz. Praktikan, proposamen horren emaitza ez litzateke gaur egun indarrean dagoenaren desberdina izango (bertan, hizkuntza-eskakizunak plaza jakin batzuetarako aurreikusten dira), baina sistemaren oinarria alderantzizkoa izango litzateke, eta, beraz, Administrazioek justifikatu egin beharko lukete euskararen ezagutza ez eskatzeko arrazoiak. Horrela, konstituzio-izaerako gaiak (ondoren aztertuko direnak) alde batera utzi ondoren, EAEn sarbide-deialdien deuseztasuna dekretatzeko auzitegiak erabiltzen ari diren argudioari galga jarriko litzaioke. Geroagoko une baterako utzi da gai osagarri baina garrantzitsuen azterketa zehatzagoa.

Txosten honek EAE-ko Justizia Auzitegi Nagusiaren azken jurisprudenziatik eratorritako atzerapausoak baino ez ditu jaso nahi, hargatik eragotzi gabe euskararen normalizazioaren oinarri diren lege-oinarrien azterketa lasaiago batek gogoeta orokorrago bat egitea euskarari buruzko arkitektura juridikoa aldatzeko balizko beharrari buruz, eta hurrengo hamarkadetarako oinarri berriak ezartzea, hainbat gizarte-sektoretan (administrazioan, komunikabideetan, irakaskuntzan, gizarte-erabileran, jarduera sozioekonomikoan, gazterian...) eragina izango dutenak.

Aurkibidea:

1. HIZKUNTZA-ESKAKIZUNEN SISTEMA: OINARRI JURIDIKOAK
2. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO AUZITEGIEN JURISPRUDENTZIA BERRIA
3. PROPOSAMENA

1.HIZKUNTZA-ESKAKIZUNEN SISTEMA: OINARRI JURIDIKOAK

Euskal hizkuntza-plangintzaren prozesua laurogeiko hamarkadan sortu zen, Euskararen erabilera normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legearen inguruan. Lege hori, berrogei urtez indarrean egon ondoren, euskal hizkuntza-ereduaren giltzarria da oraindik ere. Denbora luzean, desadostasunek eta tentsioek hizkuntza-plangintzaren bilakaera markatu dute. Bi ikuspegi kontrajarriren arteko tentsioa da. Alde batetik, errezeloz ikusten du euskara jakitea funtzio publikoetara iristeko gaitasun-baldintza dela, eta diskriminatzailetzat jotzen du ez-hiztunekiko; eta, bestetik, Administrazio Publikoa gizartearen zerbitzura dagoen antolaketa-aparatutzat hartzen duen ikuskeratik, hizkuntza-eskakizunak naturaltasunez behatzen ditu, kontua gizarteari herrialdeko hizkuntza propioan eta ofizialean zerbitzatzea baino ez denean, Estatuko hizkuntza ofizialean ez ezik.

Bada, euskal eredia aurrera egiten hasi zen, hizkuntza-bereizketaren printzipioa hartuz, eta, horren arabera, ikasleei hezkuntza-hizkuntza aukeratzeko eskubidea bermatuko zitzaien (ikasgela desberdinetan bereiziz), hizkuntza-eskakizunak aurrez "elebidun" gisa zehaztutako lanpostuei soilik aplikatzen zaizkie, baina ez guztiei, eta jakinarazpenen erregimen arrunta formatu elebidunean ezarri zen, hau da, hizkuntza ofizial bakoitzean idatzitako bi zutabetara.

Euskararen normalizatzeko 1982ko legeak (ENL) administrazio publikoetako giza baliabideen hizkuntza-plangintzarako prozesuaren oinarrizko orientazioa sartu zuen, 14.2 artikuluan honako hau aurreikusi baitzuen:

"Botere publikoek zehaztuko dute zein lanpostutarako den derrigorrezkoa bi hizkuntzak jakitea"

Lanpostuen hizkuntza-karakterizazioa sistemaren ardatz egituratzailetzat hartzen da. Administrazio publikoei dagokie zehaztea zein lanpostutan eskatuko den bi hizkuntzak jakitea, eta zeinetan ez. Artikuluaren orientazioa mugatua da: plaza jakin batzuetan, euskara eskakizuna izango da.

Agindu horrek bi ohar ditu. Alde batetik, ez du ezartzen herri-administrazioei zuzenean aplikatzen zaien mandaturik; aitzitik, plaza edo lanpostu elebidun zehatzen ezarpena administrazio horietako bakoitzak garatzen duen plangintza-jarduerara birbidaltzen du. Bestalde, lanpostuen hizkuntza-karakterizazioa ez da orokorrean ezartzen plaza guztiei dagokienez, eta aurreikusten da Euskara jakitea botere publikoek ezartzen dituzten plazetan bakarrik izango da baldintza.

Hala ere, Administrazioako gainerako plazetan sartzeko egiten diren hautaprobetan, besteak beste, hizkuntza ofizialen ezagutza-maila hartuko da kontuan (14.3 artikulua). Hau da, plangintzaren arabera, kasu batzuetan, euskararen ezagutzak funtzio publikoan sartzeko baldintza gisa funtzionatuko du, eta gainerakoetan, haren ezagutza merezimendutzat hartuko da, besteak beste kontuan hartu beharreko bonustzat, baina izaera baztertzailerik gabe. Azken batean, ENLak plangintza-jarduera batera bideratzen du euskal funtzio publikoa osatzen duten lanpostuen hizkuntza-karakterizazioa.

Konstituzio Auzitegiak goiz bermatu zuen EAEn aplikatutako hizkuntza-plangintzako sistema; Konstituzio Auzitegiak honako hau esan zuen: "ez zaio eragozpenik jarri behar Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Publikoari atxikitako langileak pixkanaka euskalduntzeko helburuari, langile horiek euskara ere menderatzeko aukera gisa ulertuta, hargatik eragotzi gabe gaztelania. Ildo horretatik, herritarrek hizkuntza ofizialen erabilera bermatzeko duten betebeharrarekin eta hizkuntza horien ezagutza eta erabilera babestu eta sustatzeko betebeharrarekin bat etorriz, botere publikoek, bakoitzak bere eskumenen esparruan, bi hizkuntzak jakitea preskribatzearen aurka ez dago ezer, funtzionario-plaza jakin batzuk eskuratzeko, edo, oro har, merezimendutzat jotzearen aurka, besteak beste (berariaz aurreikusten den bezala), horien ezagutza-maila: hori guztia artikulua hauetan xedatutakoa errespetatuz egin behar dela ulertuta. EBko 14 eta 23 " (82/1986 KAE, 14. OJ).

Euskal Funtzio Publikoari buruzko uztailaren 6ko 6/1989 Legeak (EFPL), gaur egun indargabetuta eta Euskal Enplegu Publikoari buruzko abenduaren 1eko 11/2022 Legeak (EEPL) ordeztuta, funtzio publikoaren sistemak bereganatu zuen EEL sartu zuen sistemaren oinarritzko orientazioa, lanpostuen hizkuntza-ezaugarriak alde aurreko plangintza-jardueraren bidez zehaztean oinarritua.

Artikulu honek, EEPLren 187.5 artikulua, honako hau xedatzen du:

Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioetan, erakundeetan eta organismoetan dauden lanpostu guztiek, aldi baterakoak edo koiunturakoak barne, dagokien hizkuntza-eskakizuna izango dute, lanpostu horiei esleitutako komunikazio-ezaugarrien

eta -beharren arabera eta xede horretarako eska daitezkeen hizkuntza-trebetasunen arabera zehaztua.

Jarraian, 187. artikulua hizkuntza-eskakizunen izaerari heltzen dio, baina Legeak ez ditu horiek zehazten, eta Eusko Jaurlaritzak zehaztu beharreko irizpide batzuetara jotzen du (dekretu bidez).

187. artikulua 6. paragrafoak honako hau xedatzen du:

Hizkuntza-eskakizunak lanpostua betetzeko behar diren euskarazko hizkuntza-gaitasunaren maila guztiak zehazten ditu. Hizkuntza-eskakizuna nahitaezkoa ez den bitartean, euskararen ezagutzari merezimendu gisa eman beharko zaion balorazioa zehazteko baino ez du balioko, bai lanpostuak betetzeko orduan, bai kanpoko hautaketan. Derrigortasun-datatik aurrera, hizkuntza-eskakizuna betetzea nahitaezko eskakizuna izango da dagokion lanpostuan sartzeko eta hura betetzeko.

Agindu horrek adierazten duen bezala, lanpostura sartzeko baldintza gisa euskara jakitea eska daiteke, baldin eta plazari esleitutako hizkuntza-eskakizuna nahitaezkoa bada.

Hizkuntza-eskakizunen derrigortasuna Eusko Jaurlaritzak dekretu bidez ezartzen dituen irizpideen arabera izango da, eta horren inguruan gero oharren bat egingo da. Nolanahi ere, nahitaezotasunak finkatzeko irizpideei dagokienez, EEPLren artikulua bat nabarmendu behar da, nire ustez **ez baitzaio behar besteko garrantzirik eman**. 187.8 (2), honako hau xedatzen duena: Nolanahi ere, derrigortasun-data zein lanposturi dagokion zehazteko, nahitaez hartuko dira kontuan administrazio publiko, erakunde eta organismo bakoitzak hizkuntza-plangintzako tresnetan ezarritako helburuak.

Artikulu horrek, nahitaezotasunei buruzko irizpide orokorrak alde batera utzita, administrazio publikoei ahalmena ematen die nahitaezotasunak zehazteko, administrazio horrek berak ezarritako helburuak kontuan hartuta. Legeak xedatzen duenez, hori "nolanahi ere" kontuan hartuko da, eta interpreta liteke Dekretuak nahitaezko irizpideak ezartzeko ezarritako irizpide orokorrak bateragarri izango direla Administrazio bakoitzak zehaztutakoekin.

Azkenik, sarbide-prozedurei dagokienez, txosten honen ondorioetarako, EEPLren 188. artikulua arabera, "euskal herri-administrazioen zerbitzura sartzeko hautaprobaren deialdien edukia egokitu egingo zaie sartu berri diren langileekin bete behar diren lanpostuei esleitutako hizkuntza-eskakizunei". Beraz, "lanpostu baten deialdiaren arrazoia hizkuntza-eskakizuna nahitaezkoa duen lanpostu bat denean, nahitaez bete beharko da" (188.1 eta 2).

EEPLren 187. artikulua erregelamendu-garapena apirilaren 15eko 86/1997 Dekretuan dago jasota, Euskadiko Autonomia Erkidegoko herri-administrazioetan euskararen erabilera

normalizatzeko prozesua arautzen duenean. Bada dekretu-proiektu bat arau hori indargabetuko lukeena, baina oraindik ez da indarrean sartu. Nolanahi ere, proiektua irakurrita ondorioztatzen denez, funtzio publikora sartzeari dagokionez, parametro orokorrek ez dute aldaketarik izango derrigortasunak finkatzeko irizpideei dagokienez, ez eta funtzio publikora sartzeko hizkuntza-eskakizunen sistemaren funtzionaltasunari dagokionez ere.

Orain arte esandakoarekin, badakigu lanpostu guztiak dutela dagokien HE, baina HE guztiak ez dira nahitaezkoak. Derrigorrezkoa ez den hizkuntza-eskakizuna duten lanpostuetan euskara jakitea ez da eskakizun bat. Nahitaez bete beharreko indizea da administrazio bakoitzeko plazen zein ehunekok izan behar duen nahitaezko HE. Derrigorrean bete beharreko indizea honela definitzen da: administrazio bakoitzerako eta plangintzaldi bakoitzerako, lanpostu-dotazio guztiakiko, derrigorrezko hizkuntza-eskakizuna esleituta dutenen kopurua izan behar duen ehunekoa ".

Nahitaez bete beharreko indizea polinomio baten arabera kalkulatzeko da. Polinomio horrek administrazio bakoitzaren eragin-eremuan bizi diren euskal hiztunen ehunekoa hartzen du erreferentziatzat. Nahitaez bete beharreko indizea (IOC) formula honen emaitza da:

$$\text{IOC} = \text{euskaldunen \%} + \text{elebidun pasiboen \%} / 2$$

Formularen ondorioetarako kontuan hartzen diren datuak biztanleriaren eta etxebizitzaren zentsu edo estatistikatik ateratakoak dira, eta, hala badagokio, balidazio-taula orokorretatik ateratakoak. Bost urteko plangintzaldi bakoitzerako, plangintzaldi bakoitza hasten den datako azken Biztanleria edo Etxebizitza Zentsu edo Estatistikako datuetatik abiatuta kalkulatzeko da indize hori.

Administrazio bakoitzaren lurralde-eskumenen eremuan bizi diren biztanleen indize soziolinguistikoetan oinarrituta egiten da kalkulua. Horrela, udalerrietako indizea kalkulatzeko, udal-biztanleriaren datuak erabiltzen dira. Gauza bera Administrazio Orokorrari edo Foru Administrazioari dagokion indizea kalkulatzeko, Autonomia Erkidegoari edo Lurralde Historikoari dagozkien datu orokorrak erabiliz, hurrenez hurren. Hala ere, biei dagokienez, eremu geografiko jakin batean jarduten duten unitate deskontzentratuen kasuan, eremu horiei dagozkien indizeak erabili beharko direla aurreikusten da.

Txosten honen ondorioetarako, oinarritzko gai bat da jakitea derrigortasun-indizea **minimoa edo maximoa den**. Hau da, garrantzitsua da jakitea Administrazio Publikoek, beren lan-eskaintza publikoen bidez, derrigortasun-indizeak eskatuko lukeenaz haratago konfiguratu ote ditzaketen plazak hizkuntzaren aldetik. Hori posible balitz, administrazioek funtzio publikoan sartzeko

deialdiak taxutu ahal izango lituzkete (enplegu publikoko eskaintzak), oro har euskararen ezagutza egiaztatzea eskatuz.

Jurisprudentzia txikiren batek onartu du nahitaezko hizkuntza-eskakizunak indizearen gainera jartzea, baina une honetan uste dugu galderaren erantzunak negatiboa izan behar duela. Bi arrazoiengatik ulertzen dugu hori: batetik, nahitaez bete beharreko indizearen arau-deskribapenak ez du esaten gutxienekoen indizea denik. Artikulu hau: 86/1997 Dekretuaren 11.1 artikulua honako hau dio: "Derrigorrean bete beharreko indizea da administrazio bakoitzarentzat eta plangintzaldi bakoitzean lanpostuen dotazioen guztizkoa, derrigorrezko hizkuntza-eskakizuna esleituta dutenen kopurua". Eta arau beraren 27. eta 28. artikuluen arabera, indize horren ondoriozko nahitaezkotasunak enplegatu publiko izateko hautaketa-prozesuetara eramane behar dira. 86/1997 Dekretua ordeztuko dekretu-proiektuak aukera izan dezake **derrigortasun-indizea gutxienekoa izatea erabakitze**ko, eta horrek, nire ustez, babesa izango luke EEPLren 187.8 (2). Zoritxarrez, publiko egin den proiektuak ez du aurreikusten.

Derrigortasun-indizea zabaltzea zaila dela uste izateko bigarren arrazoia jurisprudentziarik berriena da. Ondoren aztertuko dugu, eta aurrerata, ez dio jaramonik egiten Dekretu bidez diseinatutako sistemari, eta interpretaziotik zuzenean ateratako parametro batzuk aplikatzen ditu hizkuntza-ezagutzaren betekizunak dituzten hautaketa-prozedura jakin bateko plaza-kopuruan soilik oinarritutako proportzionaltasun-printzipioari buruz, horiek ez dituztenekin alderatuta.

2.EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO AUZITEGIEN JURISPRUDENTZIA BERRIA

Azkenaldian, jurisprudentzia-parametroak aldatu egin dira, funtzio publikoetara iristeko hizkuntza-eskakizunak legearen arabekoak diren aztertzeke. Ikuspegi-aldaketak bi eremuri eragin die: administrazio-kontratazioari eta funtzio publikorako sarbideari. Azken horiek bakarrik aipatuko ditugu.

Funtzio publikoetan sartzeko hizkuntza-eskakizunei dagokienez, jurisprudentzia-aldaketa horren erakusle dira, besteak beste, honako epai hauek:

- Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiaren epaia (Administrazioarekiko Auzien Sala, 3. sekzioa). 152/2021, maiatzaren 4koa. ECLI: ES: TSJPV: 2021:986 (Irungo Udaltzaingoaren kasua)

- Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiaren 84/2023 epaia, otsailaren 24koa – ECLI: ES: TSJPV: 2023:6 (ULIAZPI kasua)
- Administrazioarekiko Auzien Bilboko 1. Epaitegiaren 66/2023 Epaia, apirilaren 18koa (datu-baseetan argitaratu gabea) (Erandioko udaltzaingoen kasua)
- Administrazioarekiko Auzien Donostiako 3 zenbakiko Epaitegiaren epaia, 2023ko abenduaren 22koa (udaltzaingoen kasua).
- Administrazioarekiko Auzien Vitoria-Gasteizko 2 zenbakiko Epaitegiaren epaia, 2022ko apirilaren 6koa - ECLI: ES: JCA: 2022:1272
- Administrazioarekiko Auzien Vitoria-Gasteizko 3. Epaitegiaren epaia, 2021eko abenduaren 30ekoa (datu-baseetan jasota ez dagoena)

EAEko Justizia Auzitegi Nagusiaren lehen bi epaiak jurisprudenzia-aldaketaren paradigmaticoak dira, eta horiei erreparatuko diegu, beheko organo judizialek geroago jarraitutako irizpidea baitute.

2021eko maiatzaren 4ko Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiaren kasuan (Irungo udaltzaingoaren kasuan), Irungo Udalaren ebazpen baten legezkotasuna izan zen planteatutako funtsezko gaia. Ebazpen horren bidez, udaltzaingoaren hamabi agente plaza betetzeko prozesuaren deialdi publikoa eta oinarri arautzaileak onartu ziren, eta plaza guztietan derrigorrezko 2. HE esleitu zen. Auzitegi Nagusiak ez du aipatzen lehen azaldu dugun hizkuntza-eskakizunen sistema, eta premisa jakin batetik abiatzen da:

"Herritarren eskubide hori bermatzeko udaltzainek euskara jakitea behar-beharrezkoa den planteatu behar dugu. Izan ere, Konstituzio Auzitegiak adierazi duen bezala, hizkuntza hori jakiteko betebeharrak ez die eragiten administrazioaren zerbitzura dauden enplegatu publiko guzti-guztietan, administrazio osoari baizik. Beraz, kargu publikodun izangaiei hizkuntza jakitea eskatzea zentzuzkoa da, eskubide hori bermatzeko beharrezkoa baita. Hortik harago, diskriminazio-baldintza dela esan dezakegu..." (5. OJ)

Horixe izan zen Konstituzio Auzitegiaren lehen jarrera, zerbitzu-elebitasun objektiboa esaten zaion tesian oinarritua, zeinak, alde batetik, objektiboki kontuan hartutako administrazio-aparatua bereizten baitu, eta, bestetik, hartan integratutako zerbitzari publikoak (76/1983 KAE, abuztuaren 5ekoa). Hala ere, EAEko JANK ahaztu egiten du doktrina hori aldatzen joan zela, eta gerora aldatu egin zela, lehenik, ekainaren 26ko 82/1986 KAEk, eta geroago, bereziki, 46/1991 KAEk, EAEko Justizia Auzitegi Nagusiak aipatu ez duena. Bada, azken horrek adierazi zuenez, "zerbitzua eman nahi zaion administrazioak jarduten duen lurraldean ofiziala den hizkuntza jakiteko eskakizuna

guztiz sar daiteke eskatutako merezimendu eta gaitasunen artean"; era berean, esan zuen hizkuntzak jakitea eskatzea "justifikatutako eta bidezko baldintza da, baita administrazio autonomoaren eraginkortasunaren beraren arabera ere... eta hori ezinbestekoa da funtzionarioak Administrazio autonomikoan bere lana behar bezala egin ahal izan dezan".

Epaiak, bestalde, ez du kontuan hartzen arauz ezarritako plangintza-sistema. Azterketa hori sarbide-prozedura zehatzaren xede diren udaltzaingo-lanpostuetan baino ez du finkatzen, kontuan hartu behar zen datua Irungo Udalaren zuzkidura-multzo osoa izan behar zenean, aplikatu beharreko araudiak eskatzen duen bezala, Europar Batasunetik guztiz abstrakziora egiten du. Auzitegiak honako hau ere adierazi du:

"... Kontuan izan behar dugu ez dela beharrezkoa udaltzain guztiek euskara jakitea, herritarrek administrazioarekin hizkuntza hori erabiliz harremanetan jartzeko duten eskubidea bermatzeko. Nahikoa izango litzateke bikote bakoitzeko kide batek eta jendeari arreta ematen dioten agenteetako batek hizkuntza jakitea. Hala ere, administrazioak, udaltzain izateko ezinbesteko baldintza gisa, euskara-maila jakin bat egiaztatzea eskatu du hemen. Baldintza hori, azaldu dugun bezala, ez dago justifikatuta herritarren eskubideak bermatzeko, eta, horrela, biztanleriaren zati handi batenganako diskriminazio-elementu bihurtu da» (4. OJ).

Zaila da kalifikatzea epai bat arauen arabera ezarritako irizpideetatik aldentzea, ez baititu aipatu ere egiten, bere irizpidearen arabera aplikatu beharko liratekeenak finkatzeko.

Otsailaren 24ko 84/2023 epaia (Uliazpi kasua) aurrekoarekin lerrokatzen da. Errekurtsoaren xede den deialdiak aurreikusten zuen 34 plaza deitu ziren, eta 2. HErri dagokion euskararen ezagutza egiaztatu behar zuen. Kasu honetan, lehen aipatutako kasuan ez bezala, Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiak ez du zalantzan jartzen zaintzaile-lanpostuak betetzeko Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialak jakitea eskatzen duenik, horien erabiltzaileekin eta senideekin dituzten eginkizunak eta harremanak direla eta. Epaiak honela dio:

"zaintzailearena bezalako lanpostuak betetzeko kasuan ere, enpleguak bere eginkizunengatik eta eskari horren erabiltzaileekin eta senideekin duen harremanagatik adierazitako ehunekoan Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialak jakitea"...

... hala ere, EAeko JANK honela argudiatzen du hizkuntza-eskakizunak baliogabetzeko:

"Instantzia-epaiaren" ad casum "interpretazioa eta aplikazioa ez datoz bat bere konstituzio-postulatuekin, eta, beraz, ez dator bat Konstituzio Auzitegiak eta Auzitegi Gorenak herri-administrazioetako langileak hautatzeko prozeduretako deialdietan

hizkuntza-eskakizunak prozedura horietan izangaiek duten eskubidearekin batera betetzeari buruz emandako doktrinarekin:

Lehenik eta behin, Konstituzioan aipatzen diren berdintasun-, merezimendu- eta gaitasun-printzipioen arabera eskuratzeko eskubidea ezin da mugatu hautaketa-prozeduran parte hartzera, baldin eta oinarrietan ezarritako hizkuntza-baldintzek lehia-baldintza kaltegarriak edo murriztaileak badakartzate, euskara dakiten hautagaiei eskainitakoekin alderatuta. Eta ez aipatu diren 34 lanpostuetatik 2 eskuratzeko orduan 2. HE merezimendu gisa baloratzea eztabaidatzeagatik, argudio gisa "ad hoc" deritzogu instantzia honetan, baizik eta derrigortasun-datako HE bera eskatzea (2) gainerako 32 plazetara ere hedatzen delako, eta horrek "egitatez" berekin dakar hautagai erdaldunak deialditik kanpo uztea, gutxienerako adierazpenera murrizten baititu sartzeko aukerak, hau da, deitutako plaza guztien 5,88.

Beraz, izangaien arteko desproporzio horrek (euskaldunen % 100 vs. gaztelaniadunen % 88) markatzen du errekurritutako oinarrien hizkuntza-arrazoiengatik diskriminazio-kutsua ".

...

"... Administrazio Publikoak ezin du aipatu helburua deialdi batera eraman, deitutako plazen % 94ri euskarazko hizkuntza-eskakizun jakin bat esleituz, derrigortasun-datarekin, erreferentzia-indizea lortzeko edo horretara hurbiltzeko, izangai guztiei baldintza hori ezartzearen ondorioz, eskatutako hizkuntza-ezagutza egiaztatzen ez dutenek enplegu publikora iristeko duten eskubideari kalte eginez".

Epaiaren abiapuntua da **euskararen ezagutza eskatzen duten plazen kopuruan dagoen desproporzioa, per se, diskriminatzailea dela**, kontuan hartu gabe neurriaren proportzionaltasunak lotura duela errealitate sikolinguistikoari buruzko parametro estatutarioarekin, administrazio publiko bakoitzaren zuzkidura guztiei eragiten dien plangintza baten esparruan, eta ez banaka aintzat hartutako deialdiei. Konstituzio Auzitegiak eskatutako proportzionaltasun-kanona ezin da egon hautaketa-prozesuak plaza elebidun gehiago aurreikusten dituelako elebakarrak baino, Euskadiko Justizia Auzitegi Nagusiak oker interpretatzen duen bezala.

Euskal legeriak ezartzen duena da botere publikoek zehaztu behar dutela zein lanpostutan izango den nahitaezkoa bi hizkuntzak jakitea. Nahitaezkoetasunak finkatzeko irizpide orokorrak indarrean dagoen erregelamendu-arau batean ezartzen dira, eta epaimahaiek ez dituzte modu sinesgarrian aplikatzen. Administrazioek beren hizkuntza-plangintzarako tresnara eta lanpostu-zerrendetara eramaten dituzte erregelamendu-irizpideak, horiek baitira irizpide horiek gauzatzeko tresnak, eta enplegu-eskaintza publiko zehatzen eta deialdi zehatzen oinarri juridikoa dira.

"Hizkuntza-eskakizuna eta, hala badagokio, derrigortasun-data, lanpostuen zerrendetan nahitaez agertu behar diren zehaztapenen barruan sartu beharko dira" (11/2022 Legearen 187.9 artikulua).

Hori da Enplegatu Publikoaren Oinarrizko Estatutuaren (urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretua) 56.2 artikulua korrelatua, honako hau xedatzen baitu: "Administrazio publikoek, beren eskumenen esparruan, bi hizkuntza ofizial dituzten autonomia-erkidegoetako lanpostuak betetzeko behar bezala gaitutako enplegatu publikoak hautatzea aurreikusi beharko dute". Lanpostuen ezaugarri funtzionalak, hizkuntzazkoak barne, aldez aurretik zehazten dira lanpostuen zerrendetan, eta horiek, aldi berean, sartzeko deialdietara eramaten dira.

Hala ere, Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiaren otsailaren 24ko Epaiak (Uliazpi kasua) manu hori aipatzen du, Funtzio Publikoaren Legearen 98.1 artikuluko bi paragrafoak aipatuta, honako hau adierazteko:

Hala ere, deialdiko oinarriek deialdiko lanpostuen kategoriari edo kidegoari dagozkion hizkuntza-betekizunekin duten lotura horrek, lanpostuen zerrendan ezarritakoak, berekin ekarri behar du, aldi berean, tresna horri dagozkion autoantolaketarako ahalak erabiltzea, deialdiko lanpostuetara iristeko eskubideak errespetatzea, Espainiako Konstituzioaren 14., 23.2 eta 103.3 artikuluek babestuta; izan ere, herri-administrazioetako langileak hautatzeko prozedura, zalantzarik gabe, eskubide konstituzional haiek baliatzeari dagokio. (5. OJ)

Lanpostuen eduki funtzionala eta linguistikoa aldez aurretik zehaztuta dago lanpostuen zerrendetan, eta Auzitegi Gorenak berretsi egin du administrazio-egintzen izaera (Auzitegi Gorenaren 2014ko otsailaren 5eko epaia, besteak beste). Interpretazio horrekin bat etorritz, ezinezkoa da lanpostuen zerrendak (egintza irmoak) zeharkako errekurtsu baten bidez aldatzea. Juridikoki ere, ezinezkoa izango litzateke lanpostuaren eduki funtzionala aldatzea, derrigorrezko hizkuntza-eskakizuna duen hautaketa-prozesu jakin batean eskainitako plaza-kopurua derrigorrezko hizkuntza-eskakizunik gabeko plaza-kopurua baino handiagoa delako, baldin eta zehaztapen horiek aldez aurretik jasota badaude lanpostu-zerrenda irmoetan.

Bi epaiak batera irakurrita, hainbat gogoeta egin behar dira: oso adierazpen atzerakoiak dira, inbolutiboak, eta ez dute erabat ezagutzen gaiari buruz indarrean dagoen araudia (Hizkuntza Eskakizunen Dekretua), eta ondorio negatibo garrantzitsuak dituzte euskararen normalizazio-prozesuan. Epaiak, praktikan, **hizkuntza-normalizazioko sistemaren oinarri juridikoak aldatzea** dakarte, arauz artikulatuak.

Epai horien ikuspegi orokorra murriztailea da euskarari lotutako hizkuntza-eskubideei dagokienez. Epaien kopuruak gora egin du, eta euskararekin lotutako hizkuntza-eskubideei buruzko

interpretazio gero eta mugatuagora jotzen du, gaztelaniarekin lotutako hizkuntza-eskubideei askotan ematen zaien ikuspegiarekin alderatuta.

Epai horiek aztertuta, Auzitegiak ikuspegia aldatu duela ikus daiteke. Auzitegiak **baztertu egiten du hizkuntza-normalizazioaren prozesuari buruzko autonomia-erkidegoko araudia**, eta Konstituzioaren xedapenetan edo proportzionaltasunarena bezalako printzipio juridikoetan zuzenean oinarritutako interpretazioan oinarrituta ebazten du. Justizia Auzitegi Nagusiaren ikuspegia hizkuntza-aurreikuspenak konstituzio-galbahearen bidez zuzenean interpretatzean oinarritzen da, aplikatu beharreko araudiari erreparatu gabe.

Praktikan, jurisprudenzia berrienak desaktibatu egin ditu herri-administrazioetan euskararen normalizazio-prozesuaren euskarri diren tresna juridikoak. Gaur egun **ez dago segurtasun juridikorik**. Egoera horretan, eta egoeraren larritasuna ikusita, legegintza-esku-hartze bat proposatu behar da, eta ondoren aztertuko da.

3.PROPOSAMENA

EAEEn orain arte aplikatutako sistema lanpostuen hizkuntza-bereizketan oinarritzen da. Ezagutza-eskakizunak lanpostu jakin batzuetan soilik aplikatzen dira (edo dotazio jakin batzuetan). Katalunian eta Galizian aplikatutako sistema oso bestelakoa da. Bi autonomia-erkidego horietan, funtzio publikoetan sartzeko baldintza orokor gisa ezartzen da bi hizkuntza ofizialak jakitea.

Galizian, Galiziako enplegu publikoari buruzko apirilaren 29ko 2/2015 Legearen 51.2 artikulua honako hau xedatzen du:

Artikulu honetan aurreikusitakoaren ondorioetarako, Galiziako herri-administrazioetan galizieraren normalizazioa betetzeko eta Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan herri-administrazioekiko harremanetan galiziera erabiltzeko eskubidea bermatzeko, bai eta Galiziako botere publikoek galizieraren erabilera normala sustatzeko ere, lege honen aplikazio-eremuan dauden herri-administrazioetako lanpostuetara iristeko egiten diren hautaketa-probetan galizieraren azterketa sartuko da, indarrean dagoen araudiaren arabera galizieraren ezagutza egiaztatzen duten pertsonentzat izan ezik.

Katalunian, Hizkuntza Politikari buruzko urtarrilaren 7ko 1/1998 Legeak honako hau xedatzen du 11. artikuluan:

1. Kataluniako administrazio, korporazio eta erakunde publikoen zerbitzura dauden langileek bi hizkuntza ofizialen ezagutza-maila egokia eta nahikoa izan behar dute, bai ahozko adierazpenean, bai idatzizkoan, beren lanpostuari dagozkion eginkizunak betetzeko gai izan daitezten.

2....

3. Generalitateko Administrazioa, Toki Administrazioa eta Unibertsitateetako Administrazio eta Zerbitzuetako langileen lanpostuak betetzeko hautaketa-prozesuan, lan-kontratuko langileak barne, katalanaren ezagutza egiaztatu behar da, ahozko zein idatzizko adierazpenean, kasuan kasuko plazen berezko eginkizunetara egokitutako graduan, funtzio publikoari buruzko legerian ezarritako baldintzetan.

Kataluniako funtzio publikoaren arloko legeriak printzipio bera ezartzen du. Horrela, urriaren 31ko 1/1997 Legegintza Dekretuak, funtzio publikoaren arloan Katalunian indarrean dauden zenbait lege-testuren manuen testu bakarra bateratzea onartzen duenak, honako hau xedatzen du 42. artikuluan, "Hautaketaren printzipioak" izenekoan:

Konstituzioaren 103.1 artikuluan adierazitako printzipioen arabera, Generalitateko Administrazioak objektibotasun-irizpideen arabera hautatuko ditu langile guztiak, hautagaien berdintasun-, merezimendu- eta gaitasun-printzipioen arabera, eta deialdi publiko bidez. Hautaketa-prozesuan, katalana ahoz eta idatziz ezagutzen dela egiaztatu beharko da.

Katalanaren ezagutza mugikortasun-kasuetan ere aplikatzen da, 74. artikulua ezartzen duen bezala:

1. Generalitateko Administrazioaren zerbitzura 61. artikulua 2. paragrafoan aurreikusitako bidetik sartzen diren beste administrazio batzuetatik datozen funtzionarioek katalanaren aintzatespen-maila nahikoa izan beharko dute beren lanpostuko eginkizunak betetzeko.

Bi sistemetan, funtzio publikoetarako sarbidean hizkuntza-eskakizunak orokortzeko sistema aplikatzen da. Konstituzio-auzitegiak Katalunian aplikatutako sistemaren konstituzionaltasunari buruzko iritzia eman du. Zehazki, Konstituzio Auzitegiaren otsailaren 28ko 46/1991 epaiak honako hau esan zuen 3. oinarri juridikoan:

Ez da onargarria Estatuaren abokatuaren argudioa, hau da, eskakizun hori funtzio publikoan sartzeko oztopo izan daitekeela katalana ezagutzen ez duenarentzat. Merezimendu- eta gaitasun-printzipioak berak eskatzen dio funtzio publiko jakin bat lortu nahi duenari lortu nahi duen eginkizunerako eska daitezkeen gaitasunak, ezagutzak eta

egokitasuna egiaztatzea. Beraz, zerbitzatu nahi den administrazioak jarduten duen lurraldean ofiziala den hizkuntza jakitea guztiz sar daiteke eskatutako merezimenduen eta gaitasunen artean. Katalana ezagutzea ez da ad extra betekizuntzat hartu behar, egiaztatutako merezimendu eta gaitasunarekin zerikusirik ez duen betekizuntzat, baizik eta, funtzio publikoan sartzeko eskatzen den beste edozein ezagutza edo baldintzaren antzera, eskakizun horren egiaztapenarekin Konstituzioaren printzipio horiek betetzen dira, gaitasun eta merezimendu bat den heinean, eta, Konstituzioaren Kataluniako 17/1985 Legeko 34. artikulua bete beharreko eginkizunari dagokionez egiaztatu eta baloratu behar da, eta, beraz, merezimenduetan eta gaitasunarekin behar bezalako lotura du, 103 C. E. (27/1991 KAE, 4. oinarri juridikoa).

Katalanaren ezagutza gaitasun-betekizun orokor gisa balioesteko arrazoikotasuna, eskakizun-mailan aldakorra bada ere, hainbat arrazoik justifikatzen dute. Lehenik eta behin, aipatu behar dugu katalana Generalitateko Administrazioaren hizkuntza dela, gaztelaniarekin batera, biak ala biak nahitaez erabili beharrekoak (5 Kataluniako 7/1983 Legea); baliozkoak eta eraginkorrak dira katalanez egindako administrazio-jarduerak (7.1 Kataluniako 7/1983 Legea); eta partikularrek Administrazioarekiko harremanetan katalana erabiltzeko eskubidea dutela (7/1983 Legearen 8. artikulua eta 82/1986 KAE, 3. oinarri juridikoa). Gainera, betekizun justifikatua eta ekitatiboa da, baita Administrazio autonomoaren eraginkortasunaren beraren arabera ere (103,1 C. E.); beraz, Konstituzioaren arabera, zilegi da, nolana ere, katalanaren ezagutza-maila jakin bat eskatzea, eta maila hori ezinbestekoa da funtzionarioa behar bezala aritu ahal izango da Autonomia Erkidegoko Administrazioan, katalana hizkuntza koofiziala baita Katalunian (3.2 EK eta art. 3.2 E. A. C.) eta katalanaren erabilerak Autonomia Erkidego osoan duen hedadura ere kontuan hartuta. (3. O)

Epai honetatik honako alderdi hauek nabarmentzen ditugu:

- Zerbitzatu nahi den administrazioak jarduten duen lurraldean ofiziala den hizkuntza jakitea guztiz sar daiteke eskatutako merezimenduen eta gaitasunen artean. Hau da, ezin dira kontrajarri sarbide-prozeduretan aplikatu behar diren hizkuntza-eskakizunak eta merezimendu- eta gaitasun-printzipio konstituzionalak (EKren 23. eta 103.3 artikulua). Hizkuntza-eskakizunak ere merezimendu- eta gaitasun-baldintzak dira.
- Konstituzio Auzitegiak arrazoitzen du arrazoikoa dela sartzeko baldintza orokor gisa norberaren hizkuntza jakitea eskatzea, parametro jakin batzuetan oinarrituta: bata, katalanaren izaera ofiziala; bestea, "Administrazio autonomoaren beraren eraginkortasunaren arabera (EKren 103.1 artikulua), eta, beraz, Konstituzioaren arabera, zilegi da, nolana ere, katalanaren ezagutza-maila jakin bat eskatzea, eta hori

ezinbestekoa da funtzionarioak administrazio autonomikoan bere lana behar bezala egin ahal izan dezan, katalanaren hizkuntza koofiziala baita Katalunian, eta katalanaren erabilera autonomia-erkidegoaren lurralde osoan hedatzen baita.

Katalunian aplikatutakoaren antzeko eredu baterantz jo nahi izanez gero, kontrakoa alega litekeen oztopo bat izan liteke, hain zuzen ere, euskararen erabilera ez dela katalanaren erabileraren hedadura bera, Konstituzio Auzitegiak aipatzen duena, beste justifikazio batzuen artean (eta ez bakarra). Konstituzio Auzitegiaren hitzen irismena zehaztu gabe, eta herrialdeko eremu desberdinetako errealitate soziolinguistikoarekin kontrastatu gabe, proposa liteke ezagutza orokortzeko parametroa sartuko lukeen legeak aukera irekia izatea arau orokorra salbuesteko, EAEko eremuetako errealitate soziolinguistikora egokitu ahal izateko.

- Proporzionaltasun-printzipioak eskatzen du norberaren hizkuntzaren eskakizun-maila lortu nahi den lanpostuaren funtzioetara egokitzea.

Orain arte aztertu duguna kontuan hartuta, honako hau planteatzen da:

PROPOSAMENA

Sarbidean orokortutako hizkuntza-eskakizunen eredu baterantz jotzea, baina malgutasun nahikoa emanaz, printzipio orokorra erlaxatu ahal izateko, herrialdeko errealitate soziolinguistiko desberdinetara egokitutako aplikazioak ahalbidetzeko. Gaur egungo sistemaren funtzionaltasuna alderantzikatu beharko litzateke, hizkuntza-eskakizunak botere publikoek alde aurretik zehazten dituzten plazen gainean planteatzen baitira. Proposatutako sistema alderantzizko printzipiotik abiatuko litzateke, eta, irizpide objektibo eta justifikatuetan oinarrituta, botere publikoek zehazten dituzten lanpostuetan hizkuntza-eskakizunak ez aplikatzea ahalbidetuko luke, baldin eta euskararen ezagutza merezimendu gisa baloratuko balitz.

Planteamendu hori bateragarria izan liteke hizkuntza-eskakizunen sistemarekin; hala ere, sarbide-prozedurekiko funtzionaltasuna berrikusi beharko litzateke, euskararen ezagutzak, plazen funtzioei eta izaerari egokituta, oro har baldintza gisa jokatuko bailuke, justifikatutako salbuespenetan izan ezik.

Proposamena artikulatzeko, Euskal Enplegu Publikoaren Legearen aldaketa zehatz bat egin liteke, honako hauek sartzeko:

- a) Euskal funtzio publikoan sartzeko hautaketa-prozesuetan aplikatu beharreko irizpide orokorra izango da euskararen eta gaztelaniaren ezagutza egokia egiaztatu behar dela, bai

ahozko adierazpenean, bai idatzizkoan, kasuan kasuko plazen berezko funtzioetara egokitutako mailan.

b) Euskal Administrazio Publikoek, justifikatuta, arau orokorra ez aplikatzeko aukera izango dute, lanpostu jakin batzuetarako euskararen ezagutza egiaztatzea baztertuta, beren aplikazio-eremu geografikoko inguruabar soziolinguistikoak edo hizkuntza-plangintzako tresnetan zehaztutako beste irizpide batzuk kontuan hartuta.

c) Sarbidean hizkuntza ofizialak jakiteko eskakizuna ez aplikatzeko muga dagokion administrazio zuzkidura guztietan nahitaez bete beharreko indizea aplikatzearen emaitza izango da. Nahitaez bete beharreko indizea gutxienekoa izango da beti, eta euskal administrazio publikoek indize hori handitu ahal izango dute, herri-administrazio, erakunde eta organismo bakoitzak hizkuntza-plangintzarako dituen tresnetan ezarritako helburuak kontuan hartuta.

Honekin batera, beharrezkoa da estatus juridiko berri bati buruzko eztabaidari berriro ekitea, euskararen normalizazioaren esparruan legeak eguneratuz, bai estatus juridiko berri baten bidez, bai Euskararen Erabilera Normalizatzeko 1982ko Legea eguneratuz. Eguneratze horrek barne hartu behar du, besteak beste, euskararen "berezko hizkuntza" izaeraren garapen juridikoa, beste autonomia-erkidego batzuetan gertatu den bezala (nahiz eta kontzeptu horrek Konstituzio Auzitegiaren aldetik mugak izan dituen). Horren edukiaren zati izango da euskara, berezko hizkuntza gisa, euskal administrazioen hizkuntza izatea, eta, beraz, herrialdeko berezko erakundeen erabilera normaleko hizkuntza izatea, dagozkion ondorioekin.

TXILLARDEGI
Gogoeta
Gunea

* TMeLab-en ekimen bat

Hizkuntza politikaren marko legala XXI.mendean